



קול שוועת בנות עמינו ממרחק נשמע,
על אודות בני ישראל המרימים זרועותיהן להכות נשותיהם...
ושמעו כי יש מבנות ישראל צועקות על זה ואינן נענות תוך הקהילות
(שו"ת בנימין זאב סימן פח, המצטט את דברי רבינו פרץ, מבעלי התוספות)

נייר עמדה בנושא

מעורבות הקהילה בהתמודדות עם אלימות במשפחה

חומרתה של האלימות כלפי נשים

תופעת האלימות בכלל, והאלימות בתוך המשפחה כלפי נשים וילדים, היא חמורה ביותר. פוסקי ההלכה ראו בחומרה מיוחדת את האלימות כלפי נשים: "יש יותר להחמיר (בדינו של מכה אשתו) מבמכה את חברו" (בית יוסף, אבן העזר סימן קנד אות ג), זאת משום שהתורה הקפידה על היחס הראוי של אדם לאשתו, וקבעה כי עליו לכבדה "יותר מגופו" (יבמות סב ע"ב). הפגיעה בנשים היא בדרך כלל בחדרי חדרים, ובהתייחס אליה כרת כל עם ישראל ברית באומרו: "אָרוּר מִכָּה רַעְהוּ בְּסִתָּר - וְאָמַר כָּל הָעָם אִמָּן" (דברים כז, כד). איום במעשה אלימות, גם הוא בכלל האלימות האסורה - שהרי "המגביה ידו על חברו, אף על פי שלא הכהו - נקרא רשע" (סנהדרין נח ע"ב). איסור האלימות אינו מיועד רק למניעת מעשים שליליים. איסור זה הוא חלק ממבט יהודי חיובי על הקשר הראוי בתוך המשפחה, בו ראו חכמים שיא אישי וגם רוחני של בני הזוג

חובת ההתערבות

כל היודע על אלימות במשפחה או חושד בקיומה של אלימות במשפחה, מצווה לפעול להציל עשוק מייד עושקו בהגנה פיזית ובסיוע נפשי תוך עידוד לפניה לגורמים מקצועיים ומוסמכים.. עמידה מנגד וחוסר התערבות משיקולים של חוסר נעימות, גובלים באיסור החמור של "לא תִעֲמֹד עַל דַּם רַעֲךָ אֲנִי ה'" (ויקרא יט, טז, על פי דברי הרמב"ם, הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק א הלכה יד).

האחריות הקהילתית – תמיכה במוכה והטלת סנקציות קהילתיות כלפי האלים

על פי ההלכה על הקהילה שבה חי הבעל האלים, לפעול בכל דרך לסייע לנפגעת. ראשית יש לסייע לה לצאת ממעגל הסכנה והאיומים בכל דרך שהיא. בנוסף יש לסייע למשפחה להתמודד עם הבעיה באמצעות גורמים מקצועיים מוסמכים. בקהילה הדתית אחריותו של רב הקהילה מרכזית: בסמכותו ובאחריותו להוביל את הטיפול בעניין על היבטיו השונים.



סנקציות קהילתיות

חובתה של הקהילה לעשות כל מאמץ להוציא משפחה שבה קיימת אלימות ממעגל זה. בראש ובראשונה על מאמצי הקהילה להיות מופנים לכך שהגורם האלים יטופל במסגרת מקצועית. כאשר מאמצי הקהילה להפסיק את האלימות על ידי הפניה לטיפול אינם נושאים פרי חובתה של הקהילה למיגור האלימות במשפחה כוללת גם הטלת סנקציות חברתיות כלפי המכה, שיש בהן הרתעה וביטוי לסלידה ממעשיו של האלים. קיומה ברקע של האפשרות להטלת סנקציות חברתיות, מהווה כלי משמעותי ל"גיוס" האלים לתהליך של טיפול ושינוי. כמוצא אחרון לפעמים יש לפעול באופן מעשי כנגד המכה. בשולחן ערוך (חושן משפט תכ, א) כתב הרמ"א כי על הכאת אשה או גבר יש "חרם קדמונים" שעל פיו המכה אינו מצטרף למניין לתפילה. על כן מצופה מקהילה הדתית, בהנהגת רב הקהילה:

- לא לצרף בעל מכה למניין.
- לא להעלות בעל מכה לתורה.
- לא לאפשר לבעל מכה לשמש כשליח ציבור.
- לא לאפשר לבעל מכה כל תפקיד ציבורי.

התנהגות הקהילה כלפי חבר בה הנוהג באלימות מהווה מבחן למוסריותה של הקהילה ושל החברים בה ולמחויבותם העמוקה לתורה ולמצוות.

גישה זו הקוראת לכל אדם שלא להישאר אדיש לאלימות נגד נשים צריכה לבוא לידי ביטוי בכל מעגל חברתי, בין בקהילה הדתית ובין בקהילה שאינה דתית: יש להוציא בעל מכה מהמעגל החברתי. אין להשתתף בשעורים, הרצאות או הופעות של אדם המכה את אשתו. בקהילות מסודרות כמו ישובים קהילתיים, מושבים וקיבוצים, אין לאפשר למכה אשתו כל תפקיד ציבורי. אין לקיים עם אדם המכה את אשתו ראיון תקשורתי, במדיה הכתובה או האלקטרונית.

בדרכים אלו יש לנהוג כלפי מכה את אשתו עד שישנה את דרכיו, במסגרת תהליך טיפולי מסודר.